

A NEMZET MEGHATÁROZÁSA

A nemzeteket természetes és kötelező módon a sajátosságok végtelen sokfélesége jellemzi, amelyek egyaránt vonatkoznak kialakulásukra, fejlődésükre és létformájuk összességére mind belső arányaikban, mind nemzetközi összefüggésükben. E jellegzetességeket azok a konkrét történelmi feltételek határozzák meg, amelyek között formálódik és kialakul minden nemzet. Ugyanakkor a nemzet feltételez egy sereg jellemző, közös ismérvet, amely megkülönbözteti más történelmi jelenségektől. A nemzet az emberi közösség tartós formája, hosszas történelmi folyamat eredménye; egy sor jellemző, sajátos megkülönböztető tulajdonságot is mutat.

Sokat vitatott kérdés

A nemzettel kapcsolatos kérdések, főképpen amelyek a nemzetek kialakulására és fejlődésére vonatkoznak, széles körű történelmi, társadalmi, etnográfiai kutatás tárgyai. Mindez élénk tudományos vitát eredményezett, elkerülhetetlenné tette az eszmei összecsapást a marxizmus és a különböző burzsoá irányzatok között.

A nemzet fogalmának értelmezése szoros kapcsolatban áll a társadalom egészére vonatkozó nézetekkel. Ezért nem véletlen a nemzetről vallott spiritualista, idealista szemléletek széles körű elterjedése. A nemzet-lélek szellemi eredetű — állítja Ernest Renan. — Más a múltban, más a jelenben. Más jelent rendelkezni az emlékek gazdag örökségével, és mást az igazi egyetértés, a közös élet vágya, az a rendületlen óhaj, hogy éljenek a kapott örökség tulajdonjogával (*Qu'est ce qu'une nation?* Paris, 1882, 26).

Mircea Djuvara szerint „a nemzet összes tagjának azonos törekvése és érzésvilága van, közös, egyforma jelleme. A nemzet jellegzetessége lélektani alapon gyökerezik és a törhetetlen együttélési vágyban fejeződik ki“ (*Cîteva considerații generale în legătură cu principiul naționalității*. București, 1916. 8). C. Rădulescu-Motru a „román eredetről“ szóló idealista felfogása kifejtésekor a következő tételt állította fel: „A közösség felismerésének három legfontosabb szakasza — a közös eredet, a közös nyelv és közös sors tudatának kialakulása“ (*Etnicul românesc*. București, 1942. 14).

Korunk nem marxista szociológiájában széles körben elterjedt a nemzetről alkotott lélektani felfogás. „A legegyszerűbb lehetséges állítás a nemzetről az — mondja Rupert Emerson —, hogy olyan emberek csoportja, akik érzik, hogy egy nemzetet alkotnak“ (*L'idée de nation. Annales de philosophie politique*, 1969. 8). Lényegében hasonló elvet vall Bogardus, Ruse és McKaiver. A nemzet egyoldalú, idealista értelmezése kapott megfogalmazást a Nemzetközi Politikai-Filozófiai Intézet 1965 júliusában, Firenzében megtartott IX. kollokviumának előadásában is. Az Abertini-elmélet igyekezett áthidalni az álláspontok sokféleségét, amelyek a nemzetet faji, nyelvi, vallási, földrajzi, erkölcsi vagy a hagyományokon alapuló jellegzetességek, valamint a közös együttélésre való törekvés alapján határozták meg. E szerint az elmélet szerint a nemzetet a weberi értelemben vett ideáltípus alapján

kell megfogalmazni, vagyis annak a lehetséges fogalomnak alapján, amely nem felel meg a valóság egyetlen történelmi tényének sem, ellenben összegezi a valóság bizonyos történelmi tényeit, azzal a céllal, hogy lehetővé tegye leírásukat.

A nemzet jellemző jegyei kétségtelenül a lélektani sajátosságok, a hagyományok értékelése, a nemzet értékeihez való ragaszkodás, az a törekvés és akarat, hogy továbbfejlessék és gazdagítsák őket. De a nemzet ennél sokkal bonyolultabb jelenség. Az idealista koncepciók tagadják a szerves összefüggést a nemzet és a társadalmi élet összessége között, az ismérvek sokaságát és sokféleségét, amelyek az emberi közösségnek erre a formájára jellemzőek.

Ilyen összetett értelmezésig nem jutottak el még az olyan gondolkodók sem, mint Dimitrie Gusti és Petre Andrei, bár a nemzetről alkotott felfogásuk lényegesen haladóbb az előbbiekéénél. Gusti a nemzetnek a társadalmi életben játszott cselekvő szerepét hangsúlyozta, összekapcsolva a nemzet kialakulását és létezését a történelmi fejlődéssel. „A nemzetek — írta — aktív életet élnek, létük harc az eszmény és saját vonsuk biztosításáért“; majd: „A nemzetről szóló tudománynak figyelembe kell vennie a történelmi múltat, az elődök és tetteik egész láncolatát, gondolatvilágát“ (*Știința națiunii. Enciclopedia română*, vol. I. 1938. 19. 21). Gusti, bár kiemeli a nemzet többoldalú (kozmosz, biológiai és társadalomlélektani) meghatározottságát, úgyszintén megjelenésének okait (lelki, gazdasági, jogi és politikai vonatkozásban), a nemzet lényegét mégis kultúrájában látja. „A nemzet — szellemi jelenség, amely a személyiségnek kulturális törvényességet ad“ — írta *A háború szociológiájában* (*Sociologia războiului*. 1915. 73—74). Petre Andrei szerint a nemzet „kulturtermék, és azt a kulturális közösséget fejezi ki, amely az élők szüntelen alkalmazkodásának eredményeképpen alakul ki, azonos szokások kifejlesztésével, az egyazon csoporthoz való tartozás tudatának felismerésével“ (*Sociologie generală*. Craiova, 1936. 521).

Az ilyen felfogás képtelen legyőzni a nemzet egyoldalú értelmezését, mert nem világítja meg összefüggését a társadalom egészével, a gazdasági élettel, nem hozza kapcsolatba a nemzetet a történelmi determinizmus meghatározta jelenségek sorával. A marxizmus érdeme, hogy lehetővé tette a nemzet tudományos értelmezését, megvilágítva keletkezésének és fejlődésének törvényszerűségeit.

Marx és Engels műveiben számtalan mélyenszántó gondolatot találunk a nemzet megjelenéséről és fejlődéséről, a gazdasági és politikai élet kölcsönös összefüggéséről, a munkásosztály társadalmi felszabadításáért és a népek nemzeti felszabadításáért vívott harc közötti szoros kapcsolatáról.

Lenin továbbfejlesztette a nemzetről és a nemzetiségi kérdéstről szóló marxista tételket, az imperializmus körülményeire alkalmazva őket, és nemegyszer hangsúlyozta a közös nyelv és terület, a közös gazdasági élet jelentőségét a nemzet keletkezésében és fejlődésében.

A marxista irodalomban elterjedt a nemzet sztálini meghatározása. Sztálin szerint a nemzet nem valami törzsi vagy faji alapon álló közösség, hanem a nyelv, a terület, a gazdasági élet és a kultúra egységében megnyilvánuló lelki alkat alapján történelmileg kialakult tartós közösség. Mindez együttvéve ugyanakkor a nemzet megkülönböztető ismérveit is jelenti (*Marxizmus és nemzeti kérdés*. Bukarest, 1949. 11). Ebben a meghatározásban Sztálin a marxizmus—leninizmus klasszikus műveiben meglévő elemeket mint a nemzet ismérveit összegezte, de mindehhez hozzáadta a lelki alkat közösségének ismérvét, a nemzet szellemi arculatát, amely a nemzeti kultúra sajátosságában, a nemzet közös kultúrájának eredetiségében fejeződik ki.

A nemzet meghatározásának problémája az utóbbi években nagy érdeklődést váltott ki a marxista tudósok körében is, és széles körű vita tárgya volt. Napjaink tudósai már bekapcsolhatták a kutatásba azokat a tapasztalatokat is, amelyek Ázsia, Afrika, Latin-Amerika államaiban halmozódtak fel. Ugyanakkor ma már rendelkezésre állanak a történeti, etnográfiai, filológiai, filozófiai, szociológiai, gazdasági és jogi tudományok eredményei. Egyes szerzők a nemzeti államot tartják a nemzetek közös ismérvének; P. N. Rogacsev és M. A. Szverdlin a nemzet fogalmáról értekezve a nemzeti államot tekinti a szocialista nemzet ismérvének (*Voproszi isztorii*, 1966. 1). M. O. Manacakanyjan ezt minden nemzetre kiterjeszti. Szerinte a nemzet „...az emberek történelmileg kialakult tartós közössége, amelyet a közös nyelv, a közös terület, a közös gazdasági kapcsolat és a közös államrendszer jellemez” (*Nemzet és nemzeti államiság. Voproszi isztorii*, 1966. 9). Mások azt javasolják, hogy a népeiséget vegyék fel a nemzet ismérvei közé (Elena Florea: *A nemzet közös ismérveiről. Socialismul și progresul*. 1967. 105).

A viták folyamán kifejezésre jutott több olyan vélemény, amely különbözik a nemzet sztálini meghatározásától. Ez a meghatározás számos ellenvetést és bírálatot váltott ki, melyek jó része a közös lelki alkatnak mint a nemzet ismérvének a meghatározását érintette. A kutatók többsége a nemzet meghatározásával kapcsolatos kérdések vitájában helyesnek tartotta a lelki alkatnak mint a nemzet ismérvének a feltüntetését. Egyesek azt vallják, hogy a lelki alkat „a pszichikum, a hagyományok, az életmód, a kultúra és a felszabadító harc sajátosságaiból áll” (P. N. Rogacsev és N. A. Szverdlin i. m.). Mások a nemzet e jellemzőjét a kultúra sajátosságában jelentkező népiség közös jegyeiben látják (J. P. Camerjan: *A törzs, a nép, a nemzet mint az emberi közösségek formái*. Moszkva, 1963. 10; *A nemzet marxi—lenini elméletének időszerű kérdései. Voproszi isztorii*, 1967. 6). Megint mások a nemzet ezen ismérvéhez tartozónak vélik a nemzeti öntudatot (A. G. Agojev: *A nemzet lényege és az öntudat. Voproszi isztorii*, 1967. 7.; Elena Florea i. m.). A közös etnikai eredet, az etnikai hovatartozás tudata a nemzet ismérveivel tartozik, önállóan vagy a közös lelki élet részeként. Ezt a feltevést, amelyet P. N. Rogacsev és M. A. Szverdlin fejtett ki, sokan elfogadták. A két szovjet szerző javasolta meghatározás: „A nemzet az embereknek történelmileg kialakult közössége, amelyet a gazdasági élet, a terület és a nyelv tartós közössége, az etnikai hovatartozás tudata, úgyszintén a lelki alkat, az életmód, a kultúra bizonyos jellegzetességei és a felszabadító harc jellemez” (*A „nemzet” fogalmáról. Voproszi isztorii*, 1966. 1). Voltak ellentétes nézetek is, mint például a J. P. Camerjané, aki hibásnak tartotta a javasolt kiegészítést (*A nemzet marxi—lenini elvének időszerű kérdései*).

Íme néhány az utóbbi évek marxista irodalmában a nemzettel kapcsolatban felvetődött gondolatok közül. Hasonló véleménycsere a nemzet fogalmáról természetes, szükséges és hasznos az elmélet szempontjából, még ha az e keretek között kifejtett egyes vélemények vitathatók is.

*Közös gazdasági élet
vagy közös gazdasági viszonyok?*

A marxista teoretikusok majdnem egybehangzó véleménye szerint a nemzet kialakulásának egyik előfeltétele és legfőbb jellemzője a közös gazdasági élet.

A gazdasági életnek ezt a szerepét látjuk mindenekelőtt a nemzetek kialakulási folyamatában, tehát a nemzet elemzésének történeti aspektusában. Valóban, a még nem nemzeti közösségek akkor válnak nemzetté, amikor a gazdasági élet is nemzetgazdasággá fejlődik. A nemzeti széttagozottság leküzdése olyan feltételek

között megy végbe, amikor a társadalomban elkezdődik a termelőerők biztos fejlődése, és ez — különösen az iparosítással kapcsolatban — kiszélesíti a nemzeti keretek közötti gazdasági kapcsolatokat, az árutermelést és árucserét, és így elvezet az egységes nemzeti piac megteremtéséhez. Ugyanakkor a közös gazdasági élet mint a nemzet ismérve a már kialakult nemzet jellemzőjeként is fontos szerepet játszik. A kapitalizmusra való áttéréssel egyidőben a gazdasági élet feltétlenül a nemzetgazdaság alakját ölti. Napjaink termelése elképzelhetetlen a különböző gazdasági ágazatok, a termelés és szükséglet mind szorosabb kapcsolata nélkül. Kapcsolatot kell teremteni a különböző vidékek között, egységes egészszé alakítva a gazdasági életet a nemzeti keretek között. A gazdasági élet a nemzet egyik leglényegesebb összetartó ereje, s döntő módon hozzájárul ahhoz, hogy a nemzet az emberek tartós közössége legyen.

Ahogy a társadalmi élet általában elképzelhetetlen anyagi termelés nélkül, úgy a nemzet sem létezhet nemzetgazdasági alap nélkül. A közös gazdaság konkrét tartalmát történelmileg meghatározottnak kell tekinteni. Így, a közös gazdasági élet mint a nemzet ismérve kapitalista keretek között nem foglalja magában azokat a gazdasági viszonyokat, amelyek a közös gazdasági élet minden oldalát jellemezhetik. Engels hangsúlyozza, hogy a gazdasági viszonyok mindenekelőtt érdekvizonyokként nyilvánulnak meg. Létezhetnek, természetesen, nemzeti érdekek is, olyan közös érdekek, amelyek a nemzetgazdaság fejlődésében magának a nemzetnek a fejlődését és létezését, a nemzeti szuverenitást és függetlenséget érintik. *De nem léteznek közös gazdasági érdekek, főképpen alapvető gazdasági érdekek, a nemzetet alkotó osztályok között.* A gazdaság mint egységes nemzeti komplexum fejlődése, a szoros kapcsolatok szétágazó hálózatának megteremtése, amely nemcsak gazdaságilag, de területi szempontból is egyesíti a nemzetet alkotó emberek egész csoportját — íme, ezt jelenti a közös gazdasági tényező a kapitalizmus feltételei között létező nemzet számára.

Meg kell itt említenünk, hogy az integrálódás folyamatai a kapitalista világban, főképpen Nyugat-Európában, olyan gazdasági közösségek „nemzeti jellegét” érintik, amelyek az internacionalizálódás felé fejlődnek. Minthogy — vélik egyesek — e folyamatok kibontakozása nem teszi kétségessé az érdekelt nemzetek nemzeti létét, ezzel az bizonyítható, hogy a nemzetek fennmaradása nincsen összefüggésben a gazdaság mint nemzetgazdaság fejlődésével, ami a nemzet meghatározásában a gazdasági tényezők tagadását jelentené. Ez az álláspont nem állja ki a valóság próbáját. Szerintünk az utóbbi tíz év tapasztalata mást bizonyít: az integrációs folyamatok negatív hatása a nemzeti jellegre nem a fontosság hiányát, hanem fordítva, azt a hatalmas szerepet igazolja, amelyet a nemzetgazdaság tölt be bármely nemzet életében. Valóban, minden, ami akadályozza a gazdaság mint nemzetgazdaság fejlődését, negatív hatással van a népek anyagi életére, újabb és újabb ellentmondásokkal gyarapítja a kapitalizmusban meglévő ellentéteket, és ez a nemzet belső helyzetére, valamint más népekkel való kapcsolataira egyaránt vonatkozik.

A nemzet közös gazdasági életének fogalma mint olyan ismérv, amely a nemzetgazdaság létezését és fejlődését foglalja magában, létezik a szocialista viszonyok között is. A szocialista rendszer megőrzi a nemzeti piacot, melynek alapja a szocialista viszonyokban gyökerezik, erősíti és szélesíti azokat a gazdasági összefüggéseket, amelyek megteremtik a szocialista nemzetgazdaságot. Romániában például a szocialista termelési mód létrehozásában a gazdasági élet tervszerűsítése révén a gazdasági viszonyok történelmileg kialakult hálózata mind szorosabb és tartalmasabb lett, elősegítve ezzel a termelőerők fellendülését. Összességében gazdasági életünk teljesen egységes nemzetgazdasági komplexumként fejlődik, s állandóan szé-

lesíti gazdasági kapcsolatait a szocialista országokkal és más társadalmi rendszerű államokkal.

De a közös gazdasági életnek mint a szocialista nemzet ismérvének ez a jellemzése nem teljes. A szocializmus minőségileg is megváltoztatja a gazdasági közösséget, mivel megvalósítja az egész nemzet, az egész nép gazdasági érdekközösségét. Az a tény, hogy a dolgozók azonos módon viszonyulnak a termelőeszközökhöz, megteremti az alapvető gazdasági érdekközösséget az összes osztályok és rétegek között. Ez az egyenlőség hatalmas tényező az egész nemzet közös céljai szempontjából: a dolgozók jólétének megteremtéséért, a haza gazdasági fejlődéséért vívott egységes harc megerősítése. A fejlődő szocialista gazdaság, az össznépi tulajdonra épülő nemzetgazdaság — amely a kizsákmányolás és elnyomás alól felszabadult emberek együttműködésén alapul — a szocialista nemzet sokoldalú felvirágoztatásának legszilárdabb premisszája.

Nemzet és terület

A nemzet másik előfeltétele és meghatározó ismérve a közös terület. A lakoságnak ez a „helyhez kötöttsége“ együtt jár a gazdasági kapcsolatok megszilárdulásával és összefonódásával, s az anyagi javak termelésének szilárd területi-gazdasági komplexumba való átnövéséhez vezetett, ami végül is jelentékeny egyesítő szerepet játszott a nemzet létrejöttében. A népek helyhez kötöttsége szoros összefüggésben volt a politikai centralizációval, a határok kialakulásával, amelyeken belül zajlott a nemzet gazdasági és kulturális tevékenysége, létrejött a politikai hatalom hegemoniája mint az állami szuverenitás kifejezője.

A nemzet létezése és fejlődése elképzelhetetlen az állandó terület, az adott nemzetet alkotó minden ember területi közössége nélkül. De a nemzet számára ez a közösség nemcsak földrajzi jellegű. A terület egysége és funkciója sokkal bonyolultabb. A terület — mint magának a nemzeti létnek a tényezője — előmozdítja a nemzetet alkotó emberek kapcsolatainak alakulását. A talaj és altalaj, az éghajlat hatással van a gazdasági életre, visszatükröződik az emberek nemzeti öntudatában, tehát része van a nemzeti lelki alkat és anyagi kultúra döntő sajátosságainak kialakulásában. A nemzet nem mint egyszerű földrajzi premisszához kapcsolódik ahhoz a területhez, amelyen él, hanem tudatosítja önmaga számára a közös terület létezését, a Haza fogalmához kapcsolja azt a földrajzi környezetet, amelyen él, szülőföldjét látja benne, amelyet az előző korszakokban itt élő nép is védelmezett — gyakran igen kedvezőtlen körülmények között. A szeretet, amelyet az őseink lakta terület iránt érzünk, a ragaszkodás mindahhoz, ami az illető környezet természeti szépségét jelenti, ahol az emberek gyermekeiket töltik, élnek és dolgoznak — egyike azoknak a tényezőknek, amelyek a nemzetet összekovácsolt egészé, kiforrott emberi közösséggé, nem pedig véletlenszerű, tagolatlan emberi tömeggé teszik.

A közös terület mint ismérv nemcsak magától értetődő premisszája a nemzet fogalmának, hanem társadalmi, emberi jellemző, amely egyszerre történelmi termék és gazdasági-társadalmi tényező, s hatással van a nemzetet alkotó nagy embercsoportok legfőbb sajátosságaira.

Nemzet, nyelv, kultúra

A nemzetet meghatározó ismérvek közé tartozik a közös nyelv is, amely már a nemzeté válás folyamatában nagy szerepet játszik. A feudális viszonyok megsemmisítéséért vívott harcban leomlottak a nyelv fejlődését akadályozó falak. Az

egységes nyelv hatalmas szerepet játszott a középkori népek nemzetté válásában és általában a nemzetek kialakulásában. Mint az emberek közötti érintkezés eszköze, a nyelv számos feladatot látott és lát el ma is a nemzet életében, a gazdasági tevékenység kibontakozásában, a nemzetet alkotó legfontosabb társadalmi erők társadalmi-politikai tevékenységében, az egész nemzeti kultúra fejlődésében és megsziárdulásában.

A nyelv egysége és szabad fejlődése biztosítja a termelőtevékenység normális fejlődését, a gazdasági csere szélesedését és fokozódását, a nemzet lelki életének felvirágzását, a művészetek, az irodalom, a tudomány, a népművelés és az egész nemzeti kultúra fellendülését. Mindez a közös nyelvet a nemzet egyik legfontosabb ismérvévé teszi.

A nemzet tanulmányozása azt is igazolja, hogy minden egyes nemzetnek megvannak a maga közös lelki tulajdonságai, amelyek a kultúra sajátosságaiban fejeződnek ki.

Az előzőekben már utaltunk azokra a vitákra, amelyeket a nemzetnek erről az ismérvéről folytattak. Nem árt megjegyezni, hogy a szakdolgozatok rendszerint csak az emberi lélek, a pszichikum megjelenési formáira korlátozódnak, de nem tárják fel az ebben rejlő sajátosságok konkrét tartalmát. Rendszerint megállapítják, hogy léteznek bizonyos érzelmek, temperamentum-típusok — például a franciák élenksége, az angolok higgadsága, az amerikaiak gyakorlatiassága, a németek precizitása —, hogy léteznek közös szokások, hagyományok, hogy megvan a művészetek, főleg a népművészet specifikuma, de nem fejtik ki e számtalan jelenség belső természetét, lényegét, amely a kultúrának sajátos jelleget kölcsönöz.

Ha a nemzet lelki alkatának struktúráját elemezzük, figyelembe kell vennünk azt a tényt, hogy a nemzeti jelleg bizonyos mértékben az anyagi kultúrában is megtalálható, de jelenléte érezhetőbb a szellemi kultúrában. A szellemi kultúra nemzeti sajátosságai hatalmas erővel jelentkeznek az öntudat pszichológiai szintjén, érezhetően tükröződnek a lelki alkatban, érzésekben, szokásokban, a hagyományokhoz való ragaszkodásban, a nemzeti lét eseményeire való eszmei és érzelmi reakciókban, a népi alkotásokban, általában az életmód szellemi összetevőiben.

A nemzeti sajátosságok benne foglaltnak a rendszeres, programszerű, eszmeileg körülhatárolt öntudatban. Ezen azt értjük, hogy a nemzethez való tartozást szükséges kinyilvánítani a művészi és szakmai alkotásokban, az előadóművészetben, vagyis azt a hatást, amelyet a nemzeti hovatartozás az esztétikára s általában a társadalmi és humán tudományokra gyakorol. Magától értetődik, hogy mind a tartalom, mind a tükrözés módját tekintve a művészi és tudományos alkotásoknak sokkal bonyolultabb meghatározása lehet; de a nemzeti elem jelenlétét e definícióban nem lehet tagadni.

A szó tágabb értelmében tehát a közös kultúrán — mint a nemzet ismérvéén — mi a nemzeti kultúrát a maga teljességében értjük. Természetesen a kultúra elsősorban azért nemzeti, mert azok, akik művelik, az adott nemzethez tartoznak, mert a megfelelő nemzeti talajból nő ki, annak gazdasági, politikai, kulturális és ideológiai valóságát tükrözi a világkultúra hatásaival együtt. Szűkebb értelemben véve a közös kultúra mint nemzeti ismerv a lelki alkat azon összetevőiben, vonásaiban és elemeiben foglalható össze, amelyek megadják annak specifikumát, nemzeti sajátosságait, eredetiségét. Ismert tény, hogy a kultúra eredetisége, beleértve a tudományokat is, az egyetemes kultúrával való kölcsönös összefüggésből, valamint a nemzeti sajátosságából következik. A tudományos felfedezések például az emberi lángész vívmányai, ugyanakkor egy bizonyos nemzetiségű tudósok ered-

ményei is, és miközben gazdagítják a világkultúrát, hírnevet és tekintélyt szereznek nemzetüknek a nagyvilágban.

Az irodalmi és általában a művészi alkotások sokkal „érzékenyebbek“ a társadalmi és nemzeti sajátosságokra. Az általános, az egyetemes kifejezése a nemzetin keresztül, a világkultúra gazdagítása mindazzal, ami a legértékesebb a nemzet kincsesládájában, nem jelenti a nemzeti elem, a nemzeti kultúra eredetiségének elvesztését, hanem éppen fordítva, az adott nép, nemzet hozzájárulását az emberiség tudástárához, művészi értékeihez.

Az összegezés, ami önként adódik, annak megerősítése, hogy a nemzetet a nemzeti kultúra léte jellemzi; ennek megvannak a maga sajátosságai, ezek teszik eredetivé, minden más kultúrától különbözővé az adott nemzet kultúráját.

A közös kultúrának mint a nemzet döntő ismérvének szerepét és lényegét feltétlenül meg kell értenünk, figyelembe véve annak konkrét történelmi jellegét. Minthogy közvetlenül a felépítményhez tartozik, de legalábbis szoros kapcsolatban áll vele (a szellemi kultúrára gondolunk), a nemzeti kultúrát a nemzetre jellemző osztálystruktúra, a gazdasági viszonyok összessége határozza meg. Ezért a közös kultúra mint a nemzet ismérve más, ha kapitalista, és más, ha szocialista nemzetről van szó.

Megjelent a Revue Roumaine des Sciences Sociales szociológiai sorozatában (1970. 3—15). Rövidített szöveg.

*Fülöp Antal Andor
festménye*